

УДК 1.091.125

РОМАНЕНКО О. Я., аспірантка КНУ ім. Тараса Шевченка
м. КиївКАТЕГОРІЯ ЧАСУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕЛІГІЙНОГО СВІТОБАЧЕННЯ
(ЗА М. ЕЛІАДЕ)

У тезах представлена концептуальна позиція досліджень Мірча Еліаде стосовно часових детермінант буття. Виводиться розуміння світського та Священного часу. Розглядається фактор їхньої взаємодії в буденності та християнських святах.

Ключові слова: час, буття, релігійність, світосприймання, християнство, християнське свято.

В тезисах представлена концептуальная позиция исследований Мирча Элиаде о временных детерминантах бытия. Выводится понимание светского и Священного времени. Рассматривается фактор их взаимодействия в обыденности и христианских праздниках.

Ключевые слова: время, бытие, религиозность, мировосприятие, христианство, христианский праздник.

The theses presented conceptual position Mircea Eliade research regarding the determinants of temporal existence. We derive an understanding of social and Holy time. We consider the factor of their interaction in everyday life and Christian holidays.

Keywords: time, life, religion, world view, Christianity, Christian holiday.

Постановка проблеми. З давніх віків час та простір розуміють як синкретичну єдність і називають хроно-топом (з латини: хронос – час, топос – місце). Дослідник витоків міфологічного та релігійного світоглядів, Мірча Еліаде, акцентує: “Зробимо одне важливе зауваження: у багатьох мовах аборигенів Північної Америки слово “світ” (воно ж “космос”) використовується також в значенні “рік”. Якути говорять: “світ пройшов”, розуміючи при цьому, що “пройшов рік”. Для юкі поняття “рік” позначається тими ж словами, що і “Земля” або “світ”. Вони говорять подібно до якутів: “Земля пройшла”, коли хочуть сказати, що закінчився рік” [1, с. 51-52]. Таким чином, для того, щоб зосередитись на проблемі часу, вочевидь необхідно враховувати концептуалізацію простору, адже вони нерозривно пов’язані.

Поговоримо про релігійне розуміння часу, яке можна характеризувати як попередника субстанціальної концепції. Тут, по-перше, простежуються різні сприйняття часу. Так, при пануванні міфу, час є циклічним, вічно повторюваним, таке розуміння характерне для перших спільнот, серед яких і Стародавня Греція та Римська Імперія. З появою християнства циклічність часу замінюється на “стрілу часу”, повторюваність на послідовність, античне передбачення змін епох від доби богів через добу людей до хаосу, з якого знову народиться космос, змінюється на очікування остаточного кінця світу. Однак, виявляється, що такий прогрес є лише характеристикою земного часу, після завершення якого буде Царство Небесне та вічне життя, тобто час з історичного – такого, що має минуле та майбутнє, перетворюється на вічне теперішнє, яке насправді завжди було, є і буде як своєрідна інтра-історія, тобто прихована основа історії. Мірча Еліаде

розрізняє Світський час та Священний час. Вона пише: “Є періоди Священного Часу. Це час свят (більшість з яких повторюється з певною періодичністю). З іншого боку, є Мирський Час, звичайна часова протяжність, в якій розгортаються дії, позбавлені релігійної значущості. Між цими двома різновидами часу існує, звісно, відношення послідовності; але за допомогою ритуалів релігійна людина може без всякої небезпеки “переходити” від звичайного перебігу часу до Часу Священного.

Головна відмінність між цими двома якістьми Часу, на перший погляд, вражаюча: Священний Час за своєю природою оборотний, в тому сенсі, що він буквально є первинним міфічним Часом, перетвореним в сьогодення. Всяке церковне свято, всякий Час літургії є відтворення в сьогоденні якоїсь священної події, що відбувалася в міфічному минулому, “на початку”. Релігійна участь в святі припускає вихід зі “звичайної” тимчасової протяжності для відновлення міфічного Часу, виведеного в сьогодення самим святом. Таким чином, Священний Час може бути повернутим і повтореним безліч разів. З певної точки зору про нього можна сказати, що він не “тече”, що він не складає необоротної “протяжності”. Це у вищій мірі онтологічний “парменідів” час: він завжди рівний самому собі, не змінюється і не спливає” [1, с. 49]

Таке подвоєння часу стосується не лише світу, але і часу життя самої людини, зауважує Еліаде: “Цікаво відмітити, що релігійна людина сприймає людство таким, яким воно представлено в надлюдських моделях всевишнього. Вона усвідомлює себе дійсною людиною лише тією мірою, якою вона подібна до богів, Героїв-засновників цивілізацій, міфічних Предків.

Коротше кажучи, релігійна людина бажає бути іншою, ніж вона є з погляду її мирського досвіду” [1, с. 67].

В такому разі передбачення у власному сенсі слова не цікавлять віруючого, бо вони постають для нього у циклічно-часовому світосприйнятті, а саме як намагання відтворити божественні дії, а не передбачити те, чого ще не було. Більше того – навіть у вимірі

лінійно-часовому передбачення не потрібні, бо вони замінені очікуванням “Вічного життя”.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Элиаде М. Священное и мирское / М. Элиаде [Пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Гарбовского]. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.